NIILO JÄÄSKINEN
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. április 22. [1]

I – Bevezetés

1. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló, 1999. június 28-i 1999/70/EK tanácsi irányelv mellékletében szereplő, a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött 1999. március 18-i keretmegállapodás (a továbbiakban: keretmegállapodás) 8. szakaszának értelmezésére vonatkozik. [2]

2. Ezt a kérelmet F. Sorge és munkáltatója, a Poste Italiane SpA (a továbbiakban: Poste Italiane) között, F. Sorge munkaszerződésének azon kikötése tárgyában folyó peres eljárás keretében terjesztették elő, amely úgy rendelkezik határozott időtartam kikötéséről, hogy nem tünteti fel sem a helyettesített munkavállalók nevét, sem azok távollétének okát. Az 1999/70 irányelv átültetését megelőző nemzeti szabályozás szerint ezeket a megjelöléseket egy ilyen munkaszerződésben fel kellett volna tüntetni. Ezzel szemben a 2001. szeptember 6-i 368. sz. törvényerejű rendelet [3] (a továbbiakban: 368/2001 törvényerejű rendelet) értelmében, amely időbeli hatálya alapján az érintett szerződésre alkalmazandó volt, ilyen kötelezettség már nem áll fenn.

3. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem lehetőséget teremt a Bíróság számára, hogy pontosítsa és továbbfejlessze a Mangold- és az Angelidaki és társai ügyben hozott ítéletekben kialakított ítélkezési gyakorlatot. [4] Értékelnie kell a nemzeti jog fent említett változása és a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontja szerinti „munkavállalóknak nyújtott védelem általános szintjének a keretmegállapodás tárgykörében történő csökkentése” fogalma közötti kapcsolatot. Az alapügyben eljáró bíróság azt is kéri a Bíróságtól, hogy tisztázza a nemzeti szabályozás keretmegállapodással való összhangja esetleges hiányának alapeljárásra gyakorolt hatásait. [5]

1 – Eredeti nyelv: francia.

2 – HL L 175., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 368. o.

3 – Az 1999/70 irányelv végrehajtásáról szóló törvényerejű rendelet (a GURI 2001. október 9-i 235. száma, 4. o.).

4 – A C-144/04. sz. Mangold-ügyben 2005. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-9981. o.), valamint a C-378/07–C-380/07. sz., Angelidaki és társai egyesített ügyekben 2009. április 23-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-3071. o.).

5 – Ez a bíróság legutóbb egy előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett a Bíróság elé egy, a Poste Italianét érintő és ugyancsak a 368/2001. sz. törvényerejű rendeletre és a keretmegállapodás 8. szakaszára vonatkozó jogvitában, lásd a Bíróság előtt még folyamatban lévő C-20/10. sz. Vino-ügyet.

II – Jogi háttér

A – *Az uniós jog*[6]

4. Az 1999/70 irányelv az EK 139. cikk (2) bekezdésén alapul,[7] és célja, 1. cikke értelmében, „a mellékletben szereplő […] keretmegállapodás végrehajtása, amely megállapodást […] általános iparági szervezetek (ESZSZ, UNICE és CEEP) kötöttek”.[8]

5. Az említett irányelv (3), (6), (7) és (13)–(17) preambulumbekezdéséből, valamint a keretmegállapodás preambulumának első, második és harmadik bekezdéséből és általános szempontjainak 3., 5–8. és 10. pontjából következően:

– a belső piac megvalósításának a munkavállalók élet- és munkafeltételeinek javításához kell vezetnie az Európai Közösségben e feltételek közelítése által, különös tekintettel a határozatlan idejű szerződések kivételével a foglalkoztatás formáira, a munkaidő rugalmassága és a munkavállalók biztonsága közötti egyensúly javítása érdekében;

– e célokat a tagállamok nem tudják megfelelően megvalósítani, ezért szükség volt egy jogilag kötelező, a reprezentatív szociális partnerekkel szoros együttműködésben kidolgozott közösségi intézkedés alkalmazására;

– a keretmegállapodás szerződő felei elismerik, hogy egyrészt a határozatlan időre szóló szerződések a munkáltatók és a munkavállalók közötti munkaviszony általános formái, és továbbra is azok maradnak, mivel ezek hozzájárulnak az érintett munkavállalók életminőségének és teljesítményének javításához; másrészt azonban a határozott idejű munkaszerződések meghatározott körülmények között a munkáltatók és a munkavállalók igényeinek egyaránt megfelelnek;

– a keretmegállapodás a határozott ideig tartó munkavégzéssel kapcsolatos általános elveket és minimumkövetelményeket állapít meg, létrehozva egy általános keretet az egyenlő bánásmód biztosításához a határozott időre

6 – Mivel az alapeljárás egy 2001. szeptember 6-i törvényerejű rendelet értelmezésére vonatkozik, az EK-Szerződés rendelkezéseire célszerű az Európai Unió működéséről szóló szerződés hatályba lépése előtti számozás szerint hivatkozni.

7 – Az EK 139. cikk (2) bekezdése előírja, hogy a szociális partnerek együttesen kérhetik, hogy a közösségi szinten kötött megállapodások a Tanács által a Bizottság javaslata alapján hozott határozattal kerüljenek végrehajtásra.

8 – Nevezetesen az Európai Szakszervezetek Szövetsége, az Európai Gyáriparosok és Munkáltatók Szervezeteinek Szövetsége (2007 óta BusinessEurope) és az Állami Vállalatok Európai Központja.

alkalmazott munkavállalók számára, védelemben részesítve őket a megkülönböztetéssel szemben, valamint megakadályozva az egymást követő határozott ideig tartó munkaviszonyok alkalmazásából származó visszaéléseket, a tagállamokra és a szociális partnerekre bízva ugyanakkor az említett elvek és minimumkövetelmények részletes szabályainak megállapítását, hogy figyelembe vegyék a nemzeti, ágazati és szezonális esetek sajátosságait;

– az Európai Unió Tanácsa ezért vélte úgy, hogy e keretmegállapodás végrehajtásának megfelelő eszköze az irányelv, mivel kötelezi a tagállamokat az elérendő eredmények megvalósítására, ugyanakkor rájuk bízza a végrehajtás formájának és módszereinek megválasztását;

– a keretmegállapodásban használt, de nem pontosan meghatározott kifejezések vonatkozásában az 1999/70 irányelv a tagállamokra hagyja e kifejezések meghatározását a nemzeti jognak és gyakorlatnak megfelelően, feltéve, hogy az említett meghatározások összeegyeztethetők a keretmegállapodással; és

– a keretmegállapodást aláíró felek szerint az objektív okokra alapozott, határozott időre szóló munkaszerződések alkalmazása módot teremt a munkavállalókat sújtó visszaélés megakadályozására.

6. A keretmegállapodás 1. szakasza meghatározza annak kettős célját, utalva egyrészt a „hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének" tiszteletben tartására, amelyet a 4. szakasz ír elő, másrészt azokra az 5. szakasz tárgyát képező intézkedésekre, amelyek célja, hogy megakadályozzák az egymást követő határozott idejű munkaszerződések vagy munkaviszonyok visszaélésszerű használatát.

7. A keretmegállapodás hatályát a 2. szakasz a következőképpen határozza meg: „a határozott időre alkalmazott munkavállalók" a 3. szakaszban meghatározott fogalom szerint azok, „akik a törvény, kollektív szerződés vagy a tagállamokban kialakult gyakorlat szerint munkaszerződéssel vagy munkaviszonnyal rendelkeznek".

8. A keretmegállapodás „Végrehajtási rendelkezésekre" vonatkozó 8. szakasza szerint:

„1. A tagállamok és/vagy a szociális partnerek az ebben a megállapodásban rögzítetteknél a munkavállalókra előnyösebb rendelkezéseket is fenntarthatnak vagy bevezethetnek.

[…]

3. E megállapodás végrehajtása nem jelenthet jogalapot a munkavállalóknak nyújtott védelem általános szintjének a megállapodás tárgykörében történő csökkentésére.

[…]

5. A megállapodás alkalmazásából eredő viták és panaszok megelőzése és elintézése a nemzeti joggal, kollektív megállapodásokkal és a gyakorlattal összhangban történik.

[…]”

B – *A nemzeti szabályozás*

1. A hatályon kívül helyezett szabályozás

9. A határozott idejű munkaszerződésekről szóló, 1962. április 18-i 230. sz. törvény (a továbbiakban: 230/1962 törvény) [9] 1. cikkének (1)–(4) bekezdése később módosított változatában előírta:

„A munkaszerződés az alábbiakban felsorolt kivételek sérelme nélkül határozatlan idejű szerződésnek minősül.

9 – A GURI 1962. május 17-i 125. száma, 2010. o.

A szerződésben határozott időtartam kiköthető:

[...]

b) ha a felvételre munkahelyük megtartására jogosult távollévő munkavállalók helyettesítése céljából kerül sor, feltéve, hogy a határozott idejű munkaszerződésben feltüntetik a helyettesített munkavállaló nevét és a helyettesítés okát;

[...]

A határozott időtartam kikötése semmis, ha írásban nem rögzítik.

A munkáltatónak az irat egy másolatát meg kell küldenie a munkavállaló részére.

[...]”

2. A hatályos szabályozás

10. A 368/2001 törvényerejű rendelet 11. cikkének (1) bekezdése 2001. október 24-i hatállyal hatályon kívül helyezte a teljes 230/1962 törvényt, pontosítva, hogy az olasz kormány

azon törvény alapján járt el, amely lehetővé teszi a közösségi jogszabályok, mint amilyen az 1999/70 irányelv, átültetéséhez szükséges szabályok elfogadását. [10]

11. E törvényerejű rendelet 1. cikke (1)–(3) bekezdésének szövege, a jelen ügyre alkalmazandó változatban [11] az alábbi:

„(1) A munkavállaló munkaszerződésében határozott időtartam technikai, termelési, szervezeti vagy a munkavállalók helyettesítésével összefüggő okokból köthető ki.

(2) Az időtartam kikötése semmis, ha azt közvetlenül vagy közvetetten írásban nem rögzítik az (1) bekezdésben meghatározott okok megjelölésével.

(3) Az irat egy másolatát a munkáltatónak a munkába állástól számított öt napon belül meg kell küldenie a munkavállaló részére.[...]”

III – Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatal iránti kérelem

12. 2004. szeptember 29-én F. Sorge határozott idejű munkaszerződést kötött a Poste Italianéval, melynek értelmében őt „a Puglia Basilicata kézbesítő központ elosztási részlegének 2004. október 1-je és 2005. január 15-e közötti időszakban távollévő alkalmazottja helyettesítésének biztosításával kapcsolatos különleges igényekkel összefüggő helyettesítési okokból” alkalmazták.

13. 2008. február 18-i keresetlevelével F. Sorge eljárást indított a Poste Italiane ellen, melyben azt kérte a Tribunale di Trani – Sezione Lavorótól (Olaszország, a továbbiakban: Tribunale di Trani), hogy állapítsa meg, jogellenes a szerződésben foglalt határozott időtartam kikötése. Kérelmének alátámasztásául arra utalt, hogy a munkaszerződésben nem került feltüntetésre a helyettesített munkavállalók neve, sem a helyettesítés oka, holott a helyettesítési célból kötött határozott idejű szerződések alkalmazása során ezeket a 368/2001 törvényerejű rendelet alapján még fel kellett tüntetni.

14. A Poste Italiane vitatta, hogy ilyen kötelezettsége lett volna, és arra hivatkozott, hogy a 230/1962 törvény 1. cikke (2) bekezdésének b) pontját a 368/2001 törvényerejű rendelet 11. cikkének (1) bekezdése, amely időbeli hatálya alapján alkalmazandó, hatályon kívül helyezte, és hasonló tartalmú rendelkezés nem lépett a helyébe.

10 – A 368/2001 törvényerejű rendelet preambuluma utal arra, hogy a törvényerejű rendeletet az átültetésről szóló, 2000. december 29-i 422. sz. törvénynek (a GURI 2001. január 20-i 16. száma., 5. o.) és különösen e törvény 1999/70 irányelvre vonatkozó 1. cikkének és B mellékletének végrehajtása céljából fogadták el.

11 – A vitatott szerződést a 2007. december 24-i 247. sz. törvény (a GURI 2007. december 29-i 301. száma., 3. o.) hatályba lépése előtt kötötték, amely törvény a 368/2001 törvényerejű rendelet 1. cikkének elejét kiegészítette egy bekezdéssel, mely szerint „az alkalmazotti munkaszerződés főszabályként határozatlan időre szól”.

15. A Tribunale di Trani 2008. június 9-i végzésével az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé: [12]

„1) Az 1999/70/EK irányelvben foglalt keretmegállapodás 8. szakaszát akként kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes egy olyan belső szabályozás (mint a 368/2001 törvényerejű rendelet 1. és 11. cikkében szereplő), amely az 1999/70/EK […] irányelv végrehajtása keretében hatályon kívül helyezte a 230/1962 törvény 1. cikke (2) bekezdésének b) pontját, amelynek értelmében »munkaszerződésben […] határozott időtartam akkor volt kiköthető«, ha a »felvételre« »munkahelyük megtartására jogosult távollevő munkavállalók helyettesítése céljából került sor, feltéve, hogy a határozott idejű munkaszerződésben« feltüntetik »a helyettesített munkavállaló nevét és helyettesítésének okát«, és azt olyan rendelkezéssel váltotta fel, amely a fenti adatok feltüntetésének e kötelezettségét nem írja elő?

2) Az előző kérdésre adandó igenlő válasz esetén, a nemzeti bíróságnak kötelessége-e, hogy eltekintsen a közösségi joggal ellentétes nemzeti jogszabály alkalmazásától?”

16. Mind írásban, mind szóban érkezett észrevétel az alapeljárás felperesétől és alperesétől, az olasz kormánytól, illetőleg az Európai Közösségek Bizottságától. A holland kormány kizárólag írásban tett észrevételeket.

IV – Elemzés

A – *Bevezetés*

17. 2009. július 1-jén benyújtott írásbeli beadványaiban [13] az alapeljárás felperese kiemeli, hogy az eljárás tétje különösen nagy, mivel egyrészt közel 15 000 ügy van folyamatban a Poste Italiane és munkavállalói között, másrészt mivel az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben foglalt jogszabályi szövegek tekintetében mind az első- és másodfokú bíróságok, valamint az olasz legfelsőbb bíróságok is állást foglaltak már, vagy ez éppen folyamatban van.

18. Kérelmének igazolásául a kérdést előterjesztő bíróság azt is kiemeli, hogy az érdemben eljáró bíróságok számos olyan ítéletet

12 – 2008. április 21-i végzésével a Tribunale di Trani már terjesztett elő a 368/2001 törvényerejű rendelet 11. cikke (1) bekezdésének alkotmányosságára vonatkozó kérdést, melyről a Corte costituzionale 2009. július 8-i 214. sz. határozatában döntött.

13 – Ki kell emelni, hogy a felek valamennyi észrevételt, az előzetes döntéshozatalra utaló határozat előterjesztésével ellentétben, a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítéletet követően terjesztették elő.

hoztak, amelyek a szóban forgó törvényerejű rendeletet egymással teljességgel ellentétes módon értelmezték. Az F. Sorge által írásbeli észrevételeinek mellékleteként benyújtott több határozaton túl a tárgyalás során utaltak több, a Corte suprema di cassazione és a Corte costituzionale által legutóbb e tárgyban hozott határozatra is. [14] A kérdést előterjesztő bíróság által közölt információk és az érdekelt felek által benyújtott ügyiratok egyes elemei bizonyos mértékig zavarba ejtőek a tárgyra vonatkozó nemzeti jog tartalmát illetően.

19. Elöljáróban emlékeztetek néhány alapvető elvre, amelyek útmutatóul szolgálhatnak a szociális politika területén elfogadott normák értelmezése során. Az EK 136. és azt követő cikkekből következik, hogy a tagállamok megőrzik hatáskörüket ezen a területen, és az ennek keretében hozott intézkedéseknek figyelembe kell venniük a nemzeti gyakorlatok sokszínűségét, valamint a Közösség gazdasági versenyképessége fenntartásának szükségességét.

20. Az EK 139. cikk célja, hogy előnyben részesítse a közösségi szintű kollektív tárgyalást, valamint hogy önálló jogalkotói jogkört ismerjen el a szociális partnerek számára. Az e szöveg alapján elfogadott, határozott idejű szerződésekről szóló keretmegállapodás csak a minimális követelményeket rögzíti, és eleve antinomikus célokat követ, olyanokat tehát, amelyek kompromisszumokat tesznek szükségessé, nevezetesen a munkaidő rugalmassága és a munkavállalók biztonsága közötti egyensúly javítását, [15] illetve a nemzeti, ágazati és szezonális esetek sajátosságainak figyelembevételét. [16]

21. Ezeket a különböző szempontokat nem szabad figyelmen kívül hagyni az előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel érintett rendelkezések elemzése során sem. Véleményem szerint, míg a garanciális jellegű nemzeti munkajogi normákat, az egyéni munkaszerződések kikötéseihez hasonlóan, kétség esetén a gyengébb fél, azaz a munkavállaló javára kell értelmezni, addig a kollektív szerződés rendelkezéseit szigorúan kell értelmezni a szerződő felek együttes szándéka torzításának elkerülése érdekében. [17] Így az alkalmazás

14 – A Poste Italiane képviselője a tárgyalás során benyújtotta a Bíróságnak a Corte costituzionale 214. sz. 2009. július 8-án hozott határozatát, valamint a Corte suprema di cassazione – Sezione Lavoro által hozott három ítéletet (a 22536/2008. R.G.N. sz. 2009. november 26-án és 2010. január 14-én kelt ítélet, a 21956/2008. R.G.N. sz. és 22465/2008. R.G.N. sz. 2009. november 26-án és 2010. január 14-én kelt ítélet, és a 20577/2006. R.G.N. sz. 2009. december 10-én és 2010. január 27-én kelt ítélet).

15 – A kettős cél megjelenik a „rugalmasság és biztonság” fogalompárban, amely szerepel többek között a Bizottság olyan dokumentumaiban, mint a 2007. június 27-i (COM) 2007 359 végleges közlemény.

16 – E tárgyban lásd a keretmegállapodás preambulumát és általános szempontjait.

17 – Az európai kollektív szerződések mint jogi kötőerővel bíró eszközök létezése, következésképpen az európai kollektív munkajog létezése valójában a szociális partnerek abba vetett bizalmától függ, hogy ezek értelmezése és alkalmazása a megállapodáshoz hűen történik.

korlátozásának a keretmegállapodásban foglalt szempontjai komoly indok nélkül nem hagyhatók figyelmen kívül.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságáról*

22. Elöljáróban a Poste Italiane előadta, hogy a 2008. június 9-i előzetes döntéshozatalra utaló határozatban előterjesztett kérdések elfogadhatatlanok, és nem relevánsak, mivel a Bíróság időközben az Angelidaki és társai ügyben 2009. április 23-án hozott ítéletében [18] hasonló kérdéseket válaszolt meg, így hasznos tényezőket biztosított a Tribunale di Traninak ahhoz, hogy független módon hozzon ítéletet.

23. Úgy vélem, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatósága, ahogy azt a Bizottság a tárgyaláson megjegyezte, nem vonható kétségbe. Valamely előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés új jellege nem feltétele ugyanis az említett kérdés elfogadhatóságának. Semmi nem akadályozza a nemzeti bíróságot abban, hogy olyan kérdést tegyen fel a Bíróságnak, amelyre az már válaszolt.

18 – Különösen a fent hivatkozott ítélet 126. és 208–212. pontja.

24. Ilyen esetben a Bíróságnak lehetősége van arra, hogy az eljárási szabályzata 104. cikke 3. §-ának első bekezdése alapján indokolt végzéssel határozzon. [19] E szöveg megfogalmazásából egyértelműen következik, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban feltett kérdések azon egyes kérdésekkel való hasonlósága, amelyeket a Bíróság a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítéletében korábban már megválaszolt, önmagában nem tekinthető elfogadhatatlansági oknak. A Bíróság ezt az eljárási rendelkezést különösen olyan ügyekben alkalmazta, ahol egy azonos kérdésre adott válasz az említett ítéletből következett, és arra a kérdésre is vonatkozott, amelyet az ítélet kihirdetése előtt tettek fel. [20]

25. Ezenfelül az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 234. cikk alapján indított eljárásban kizárólag az előtte lévő jogvita tényállását közvetlenül ismerő, és az érdemi határozatért felelősséggel tartozó, kérdést előterjesztő bíróság van a legjobb helyzetben ahhoz, hogy az ügy jellegzetességei alapján megítélje az előzetes döntéshozatalnak az ítélete meghozatalához való szükségességét és a Bírósághoz intézett kérdéseinek relevanciáját. Következésképpen, ha az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések a közösségi jogra vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles azokról érdemben határozni, fenntartva mindenesetre, hogy saját

19 – „Amennyiben a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés azonos egy olyan kérdéssel, amelyről a Bíróság már határozatot hozott, vagy az ilyen kérdésre a válasz egyértelműen levezethető az ítélkezési gyakorlatból, a Bíróság – a főtanácsnok meghallgatását követően – indokolt végzéssel bármikor határozhat, amelyben utal a korábbi ítéletre vagy a vonatkozó ítélkezési gyakorlatra."

20 – Lásd a C-519/08. sz. Koukou-ügyben 2009. április 24-én hozott végzést, valamint a C-162/08–C-164/08. sz. Lagoudakis egyesített ügyekben 2009. november 23-án hozott végzést.

hatáskörének megállapítása érdekében vizsgálja a nemzeti bíróság által előtte indított eljárás körülményeit. [21]

26. Márpedig úgy tűnik, hogy a Tribunale di Trani megfelelően alátámasztotta az előzetes döntéshozatal iránti kérelmének relevanciáját azzal, hogy 1) meghatározta azt a ténybeli hátteret, amelybe a kérelem illeszkedik, 2) hasznos tájékoztatást adott a releváns nemzeti jogi háttérről, 3) ismertette az alapeljárás feleinek érveit, valamint a nemzeti ítélkezési gyakorlat azon bizonytalanságait, melyek miatt az európai uniós jog értelmezését kérte, és 4) kifejtette, hogy a két előterjesztett kérdésre adott válasz milyen mértékben lenne szükséges az alapeljárás eldöntéséhez. Így a Bírósághoz való fordulás napján az európai uniós jog kérelmezett értelmezése ténylegesen megfelelt a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvita megoldásában rejlő objektív körülményeknek. [22]

27. A fenti tényezők összességére tekintettel az a véleményem, hogy az alapeljárás alperesének kifogásait nem lehet elfogadni, és a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

21 – Lásd különösen a fent hivatkozott Mangold-ügyben hozott ítélet 34. és azt követő pontjait, valamint a C-212/04. sz., Adeneler és társai ügyben 2006. július 4-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-6057. o.) 39. és azt követő pontjait.

22 – Lásd a fent hivatkozott Mangold-ügyben hozott ítélet 38. pontját.

C – *Az úgynevezett „csökkentés tilalmáról" szóló kikötés hatályáról*

28. Határozatában a kérdést előterjesztő bíróság kételyeit fejezi ki a 368/2001 törvényerejű rendelet 1999/70 irányelvvel és az abba foglalt keretmegállapodással való összeegyeztethetőségét illetően. Az első kérdés megfogalmazása szerint ez a bíróság közelebbről azt kérdezi, hogy a törvényerejű rendelet 1. és 11. cikkének rendelkezései nem vezetnek-e a munkavállalóknak nyújtott védelem általános szintjének a keretmegállapodás 8. szakasza értelmében tiltott csökkentéséhez. A jelen ügyben előadott különböző érvek alapján úgy vélem, a meghozandó határozat, ezáltal a jelen indítvány keretének körülírásával szükséges kezdeni. A keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának hatályát is meg kell határozni tartalmának értelmezése előtt.

1. A kérdés hatályára vonatkozó válasz hatályának korlátozásáról

29. Az első kérdés megfogalmazása alapján persze úgy tűnik, hogy az a keretmegállapodás 8. szakasza rendelkezései összességének értelmezésére irányul. A Tribunal di Trani azonban kifejezetten utalt arra, hogy a Bíróságtól

annak tisztázását kéri, hogy a 368/2001 törvényerejű rendelet 1. és 11. cikke sérti-e a keretmegállapodás 8. szakaszában, pontosabban annak 3. pontjában foglalt, szokásosan „csökkentés tilalmának" nevezett kikötést.

30. Mivel egyes, különösen az F. Sorge által benyújtott észrevételek [23] a keretmegállapodás 4. és 5. szakaszára, valamint a törvényerejű rendelet más rendelkezéseire vonatkozó okfejtéseket tartalmaznak, mint a Tribunale di Trani által előadottak, emlékeztetni kell arra, hogy a Bírósághoz való fordulás terjedelmét az előzetes döntéshozatal iránti kérelem, és nem a felek által adott esetben nyújtott iránymutatások határozzák meg.

31. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a Bíróság nem vizsgálhatja az alapeljárás felei, valamint az észrevételeket tevő felek által előadott azon érveket, melyek az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések által nem érintett problémákra vonatkoznak. [24] Ezen túl az alapeljárás felperese által írásbeli észrevételeiben kifejtett kiegészítő érvek megválaszolása nem lenne összeegyeztethető a Bíróság azon feladatával, hogy biztosítsa, hogy a tagállamok kormányai, valamint az egyéb érdekelt felek a Bíróság alapokmánya 23. cikkének megfelelően benyújthassák észrevételeiket, tekintettel arra, hogy ez utóbbi rendelkezés értelmében csak az előzetes döntéshozatalra utaló határozatot kézbesítik az érdekelt feleknek. [25]

32. Mindent összevetve nem vitatott, hogy az alapeljárás egyetlen határozott idejű munkaszerződés megkötésére, és nem az egymást követő határozott idejű munkaszerződések egyik szerződésére vonatkozik. Mivel kizárólag az utóbbi eset tartozik a keretmegállapodás 5. szakasza 1. és 2. pontjának hatálya alá, az említett rendelkezés, és különösen az abban foglalt, az ilyen szerződés megújításának igazolását lehetővé tevő „objektív okok" fogalma értelmezésének nincs helye. [26] A Mangold-ügyben hozott ítéletben, [27] miután megállapítja, hogy a kérdéses szerződés volt az első és egyetlen szerződés, amelyet a felek kötöttek, a Bíróság ugyancsak kimondja, hogy az 5. szakasz 1. pontjának értelmezése nyilvánvalóan nem bír jelentőséggel az alapeljárás eldöntése vonatkozásában.

23 – F. Sorge nemcsak a 368/2001 rendelet 1. cikkének (1), (2) és (4) bekezdésére, hanem 2. cikkének (1a) bekezdésére, 4. cikkére, 4a. cikkére és 5. cikkének (3) és (4a) bekezdésére is hivatkozik.

24 – Az előzetes döntéshozatali eljárásban egyedül a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik, hogy az ilyen érvek relevanciáját értékelje, és adott esetben újból a Bírósághoz forduljon, ha szükségesnek tartja a közösségi jog értelmezésének további elemekkel való kiegészítését ítéletének meghozatala szempontjából. Lásd különösen a 311/84. sz. CBEM-ügyben 1985. október 3-án hozott ítélet (EBHT 1985., 3261. o.) 9. és azt követő pontját, valamint a C-381/89. sz., Syndesmos Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklisias és társai ügyben 1992. március 24-én hozott ítélet (EBHT 1992., I-2111. o.) 18. és azt követő pontját.

25 – Lásd különösen a C-352/95. sz. Phytheron International ügyben 1997. március 20-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-1729. o.) 14. pontját, valamint a C-412/96. sz., Kainuun Liikenne és Pohjolan Liikenne ügyben 1998. szeptember 17-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-5141. o.) 24. pontját.

26 – Ezzel a fogalommal kapcsolatban lásd különösen a fent hivatkozott Adeneler és társai ügyben hozott ítélet 66. és azt követő pontjait, valamint a C-364/07. sz., Vassilakis és társai ügyben 2008. június 12-én hozott végzés 88. és azt követő pontjait.

27 – A fent hivatkozott ítélet 40–43. pontja.

33. A keretmegállapodás 4. szakasza, melyre szintén F. Sorge hivatkozott, szintén nem képezi az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát. Pontosítom ugyanakkor, hogy úgy tűnik számomra, az általános hatályú hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó rendelkezések valamennyi határozott idejű munkaszerződésre alkalmazandók, az első és egyetlen szerződéseket is beleértve.

2. A keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának hatályáról

34. A keretmegállapodás tárgyi hatályának meghatározása különösen fontos, mivel 8. szakaszának 3. pontja előírja, hogy az ebben a rendelkezésben megállapított tilalom csak a „megállapodás tárgykörére" vonatkozik. Az említett keretmegállapodás 1. és 2. szakasza meghatározza annak tárgyát és hatályát. Álláspontom szerint ezen általános jellegű rendelkezések hatálya nyilvánvalóan kiterjed a 8. szakaszra. Más szóval, az úgynevezett „csökkentés tilalmáról" szóló kikötés hatálya megegyezik az ezt tartalmazó keretmegállapodás hatályával.

35. Ezzel szemben a megállapodás olyan különleges rendelkezéseinek alkalmazási körét, mint az 5. szakasz, amely különösen az egymást követő határozott idejű munkaszerződések alkalmazásából származó visszaélések megelőzésére vonatkozik, meg kell különböztetni általánosságban a keretmegállapodás, és különösen a 8. szakasz hatályától.

36. Ahogyan azt a Bizottság is megjegyezte, igaz, hogy a keretmegállapodás nem határozza meg azokat az okokat, melyek igazolhatják egy első határozott idejű szerződés megkötését, szemben azzal, a tagállamokat az említett megállapodás 5. szakasza 1. pontjának a) alpontja alapján terhelő kötelezettséggel, hogy ezen a területen az ilyen szerződések megújítása esetén intézkedést kell hozniuk. A Bíróság megállapította ugyanis, hogy a keretmegállapodás nem kötelezi arra a tagállamokat, hogy olyan intézkedést fogadjanak el, amely megköveteli, hogy minden első vagy egyetlen határozott idejű munkaszerződést ilyen objektív okok igazoljanak a keretmegállapodás 5. szakasza 1. pontjának értelmében, mely rendelkezés nem vonatkozik az ilyen szerződésekre. [28]

37. Ugyanakkor úgy tűnik számomra, téves ebből azt a következtetést levonni, amint azt az Olasz Köztársaság tette, hogy az alapügyben eljáró bíróság által figyelembe vett nemzeti rendelkezések nem érintik a keretmegállapodás hatálya alá tartozó területet, mivel az első és egyetlen szerződés objektív okokkal való igazolásának kötelezettsége, és ezen okok jellege kívül esik a keretmegállapodáson, és a 368/2001 törvényerejű rendelet által végrehajtott módosítások így nem minősülhetnek a megállapodás 8. szakaszának 3. pontja által tiltott csökkentésnek.

28 – Lásd a fent hivatkozott Mangold-ügyben hozott ítélet 41–43. pontját és az Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 90. pontját.

38. Igaz, hogy az F. Sorgééhoz hasonló helyzetek, melyekben egyetlen határozott idejű szerződés képezi vita tárgyát, nem tartoznak a keretmegállapodás 5. szakaszában megállapított különleges rendelkezés hatálya alá, tartozhatnak ugyanakkor az említett megállapodás hatálya alá. Következésképpen az első vagy egyetlen határozott idejű szerződéseket szabályozó nemzeti rendelkezések pusztán az 5. szakasz korlátozott hatályának tényénél fogva nem vonhatók ki a „csökkentés tilalmáról" szóló kikötés hatálya alól, amelynek szabályozási területe éppoly általános, mint a keretmegállapodásé.

3. A keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának értelmezéséről

39. Vitathatatlan ugyanis, hogy a Bíróság a Mangold-ügyben [29] és az Angelidaki és társai ügyben hozott ítéletben [30] is olyan munkavállalók vonatkozásában értelmezte a keretmegállapodás 8. szakasza szerinti „csökkentés" fogalmát, akik első és egyetlen határozott idejű munkaszerződést kötöttek. Miután megállapította, hogy a keretmegállapodás céljaira és különösen 8. szakaszának 3. pontjára tekintettel ezt a rendelkezést nem lehet megszorítóan értelmezni, [31] és miután emlékeztetett az említett megállapodás 2. és 3. szakaszának nem korlátozó megfogalmazására, [32] a Bíróság kifejezetten kimondja, „hogy a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontja akként értelmezendő, hogy az e szakasz szerinti »csökkentést« mind az egymást követő, határozott idejű munkaszerződéseket kötő munkavállalóknak, mind az első vagy egyetlen határozott idejű munkaszerződést kötő munkavállalóknak az érintett tagállamban nyújtott védelem általános szintjére tekintettel vizsgálni kell". [33]

40. A keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontját rendszerint a „csökkentés tilalmáról szóló kikötésnek" nevezik. Még ha ez a kikötés korlátozza is a nemzeti jogalkotói hatalom gyakorlásának feltételeit, nem célja, hogy abszolút jelleggel megtiltsa a tagállam számára

29 – A fent hivatkozott ítélet 44. és azt követő pontjai. Ebben az ügyben az alapeljárás egyetlen határozott idejű szerződésre vonatkozott (az említett ítélet 20. pontja).

30 – A fent hivatkozott ítélet 108. és azt követő pontjai. Az egyesített ügyek egyikében, nevezetesen a 378/07. sz. ügyben az alapeljárás önálló határozott idejű szerződések sorozatára vonatkozott (az említett ítélet 32. pontja).

31 – Pontosítani kell, hogy az értelmezési keret itt különbözik attól, amit a jelen indítvány fenti 21. pontjában elemeztem. Amíg a 8. szakasz 3. pontjának hatályát nem lehet a keretmegállapodásénál szűkebben értelmezni, addig az 1–3. szakaszok megfogalmazása alapján álláspontom szerint a keretmegállapodásban alkalmazott kifejezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.

32 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 111–116. pontja. A keretmegállapodás tág hatályával kapcsolatban lásd a C-53/04. sz., Marrosu és Sardino ügyben 2006. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-7213. o.) 40. és azt követő pontjait, a C-180/04. sz. Vassallo-ügyben 2006. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-7251. o.) 32. pontját, valamint a C-307/05. sz. Del Cerro Alonso ügyben 2007. szeptember 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-7109. o.) 24. és azt követő pontjait.

33 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 121. pontja.

a munkavállalóknak a belső jog által nyújtott védelem általános szintjének csökkentését. Azonban, ha a tagállam végrehajt egy ilyen csökkentést, ezen döntését vállalnia kell, és nem rejtheti a nemzeti szinten így elfogadott politikát az európai uniós jog normáinak átültetésére vonatkozó állítólagos kötelezettségek mögé. Pontosabb lenne ezt a rendelkezést „átláthatósági kikötésnek" minősíteni, ahogy azt Tizzano főtanácsnok a Mangold-ügyben ismertetett indítványában [34] javasolta, miután megállapította, hogy semmi esetre sem egy „stand-still klauzuláról" van szó.

41. A fent hivatkozott Mangold-ügyben hozott ítélettel összefüggésben értelmezett, fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet egyértelmű iránymutatásokat nyújt annak értékeléséhez, hogy a jelen ügyben érintett reform tiltott-e, vagy sem, az említett kikötés értelmében.

42. A Bírósághoz benyújtott iratokból következik, hogy a csökkentés, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság hivatkozott, és amelyre az alapeljárás felperese utalt, akként valósult meg, hogy a 368/2001 törvényerejű rendelet felülírta azt, a korábban a 230/1962 törvényben előírt kötelezettséget, hogy a határozott idejű munkaszerződésben fel kell tüntetni a munkahelyének megtartására jogosult, helyettesített munkavállaló nevét, valamint a helyettesítés okát.

43. Elöljáróban hangsúlyozom, hogy véleményem szerint egy ilyen reform teljes egészében a határozott idejű munkaszerződést kötő munkavállalóknak nyújtott védelem szintje csökkentésének minősül. A helyettesített munkavállaló nevének említésére vonatkozó kötelezettség nagyobb lehetőséget teremt mind a munkavállalók, mind a szakszervezetek számára annak ellenőrzésére, hogy a munkáltató tiszteletben tartja-e az ilyen szerződésekre alkalmazandó korlátozó rendelkezéseket. Ráadásul egy ilyen kötelezettség hiánya lehetővé teszi a nagy létszámú munkavállalóval rendelkező munkáltatók számára, hogy nagyobb rugalmassággal járjanak el a helyettesítési szerződések tekintetében. Valójában nincs többé szükség a névvel azonosított munkavállalók távollétének időtartama és helyettesítésük időtartama közötti konkrét kapcsolatra, elegendő, ha a hiányzások számának és a helyettesítések számának nettó mérlege egyensúlyban van. E kötöttség megszüntetése megkönnyítheti a munkáltatók számára a határozott idejű szerződéseknek a helyettesítések biztosítása érdekében való használatát, mivel máskülönben határozatlan idejű szerződéssel alkalmazott tartalékszemélyzettel kellene rendelkezniük a szabadságok, betegszabadságok, és minden más nagyban előrelátható távollét esetére.

44. Ugyanakkor ez, az egyéni munkaszerződésekre összpontosító megközelítés nem megfelelő annak meghatározásához, hogy sérült-e a keretmegállapodásban foglalt csökkentés tilalmára vonatkozó kikötés. Amint arra

34 – Tizzano főtanácsnok fent hivatkozott Mangold-ügyben ismertetett indítványának 62. pontja.

a Bíróság rámutatott, [35] azt kell vizsgálni, hogy az 1999/70 irányelv és a keretmegállapodás átültetése érdekében alkotott nemzeti szabályozás által bevezetett módosítások menynyiben tekinthetők egyrészt e megállapodás „végrehajtásához" kapcsolódóknak, másrészt pedig, hogy érinthetik-e a munkavállalóknak a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontja értelmében nyújtott „védelem általános szintjét".

45. Az első feltétellel kapcsolatban a Bíróság pontosította, hogy a keretmegállapodás „végrehajtásával" fennálló kapcsolat fogalma minden olyan nemzeti intézkedésre kiterjed, amelyeknek az 1999/70 irányelvvel követett cél elérését biztosítaniuk kell, ideértve azokat is, amelyek a tulajdonképpeni átültetést követően az elfogadott nemzeti szabályokat kiegészítik vagy módosítják. [36] A jelen ügyben, úgy tűnik számomra, hogy ez a feltétel teljesül, [37] tekintettel a 368/2001 törvényerejű rendelet preambulumára, amely kifejezetten utal az 1999/70 irányelvre, és tekintettel azon törvény rendelkezéseire, mely feljogosítja az olasz kormányt, hogy ezen a területen eljárjon, és amelyek szintén utalnak az irányelvre. [38] Egy ilyen szabályozás azonban nem tekinthető a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontjával ellentétesnek, amennyiben a benne foglalt csökkentést nem az említett megállapodás végrehajtásának szükségessége igazolná, hanem e végrehajtástól különböző egyéb célkitűzés előmozdításának szükségessége. [39]

46. Úgy vélem, e tekintetben hasznos elkülönöníteni a nemzeti normák három fajtáját: először azokat az irányelv szigorú értelemben vett átültetésére irányuló normákat, melyeknek kötelezően meg kell felelniük az irányelv követelményeinek; másodszor azokat, melyek pusztán az olyan általános elveket és minimális előírásokat rögzítő rendelkezések átültetésére vonatkoznak, melyeket a tagállamok meghaladhatnak; harmadszor azokat, melyek semmilyen kapcsolatban nem állnak az irányelv vagy a keretmegállapodás tartalmával. Márpedig egyetlen belső jogi reformnak magának is lehet ilyen hármas rendeltetése. Abban az esetben, ha az irányelv átültetését megelőző jogrend és az annak eredményeként kialakuló jogrend összehasonlítása összességében negatív eredménnyel jár, ez a mérleg a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontja szerinti általános jellegű csökkentésként értékelhető. Ugyanakkor, ha az említett szakaszt úgy kell értelmezni, hogy átláthatósági kötelezettséget ír elő, a tagállamtól meg lehet követelni, hogy egyértelműen utaljon a keretmegállapodás végrehajtására, vagy más cél elérésére irányuló szándékára, amennyiben ilyen módosítást hajt végre.

47. Egyik érdekelt fél sem terjesztett elő bizonyítékokat ebben a tárgyban. Mindenesetre

35 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 130. pontja.

36 – A fent hivatkozott Mangold-ügyben hozott ítélet 51. pontja.

37 – Az Olasz Köztársaság fenntartja, hogy a törvényerejű rendelet 1. és 11. cikke nem a keretmegállapodás hatálya alá tartozó területre vonatkozik, de az ezzel kapcsolatban előterjesztett érvek a fent kifejtett okokból nem győznek meg.

38 – Lásd a jelen indítvány 10. lábjegyzetét.

39 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 133. pontja.

az EK 234. cikk által létrehozott bírósági együttműködési rendszer keretében kizárólag a nemzeti bíróság feladata a nemzeti jog értelmezése. [40] Márpedig az alapügyben eljáró bíróság szerint a „, a helyettesítés okainak megjelölését előíró korábbi rendelkezésben foglalt kikötés csökkentés általi módosítása szorosan összefügg az olasz jogrendnek a megjelölt irányelvhez történő igazítása kötelezettségének teljesítéséhez”. [41]

48. A Bírósághoz benyújtott iratokban foglalt információk alapján nem zárható ki, hogy az a tény, hogy a 368/2001 törvényerejű rendelet nem írja elő a helyettesített munkavállaló nevének és a helyettesítés okának feltüntetésére vonatkozó kötelezettséget, a keretmegállapodás végrehajtásához kapcsolódik, de az is lehetséges, hogy az említett végrehajtástól teljesen eltérő indok vezetett ehhez a reformhoz. Inkább a nemzeti bíróság, mintsem a Bíróság feladata, hogy meghatározza az érintett nemzeti rendelkezés elfogadásához vezető okokat. [42]

49. Az Angelidaki és társai ügyben hozott ítéletben meghatározott második feltétel, miszerint a csökkentésnek a határozott időre alkalmazott munkavállalóknak nyújtott „védelem általános szintjét” kell érintenie, azt jelenti, hogy csak olyan mértékű csökkentés tartozhat a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának hatálya alá, amely a határozott idejű munkaszerződésekre vonatkozó nemzeti szabályozás egészét átfogóan érintheti. [43]

50. E tekintetben mérlegelni kell annak a hatásnak a jelentőségét, amelyet a vitatott módosítások a határozott időre alkalmazott munkavállalók védelmi szintjére gyakoroltak, figyelemmel a belső jogban korábban meglévő szintre.

51. Úgy tűnik, hogy a 368/2001 törvényerejű rendelet 1. cikke által a korábbi nemzeti jogra vonatkozóan bevezetett módosítások nem minden határozott idejű munkaszerződést kötő munkavállalót érintenek, csupán azokat, akiket a munkahelyük megtartására jogosult távollévő munkavállalók helyettesítése céljából alkalmaztak, mivel kizárólag erre a körre vonatkozott a 230/1962 törvény 1. cikke (2) bekezdésének b) pontja, amelyre az előzetes döntéshozatalra utaló határozat hivatkozik.

52. A Bíróság ítélkezési gyakorlatával összhangban, [44] amennyiben a helyettesítés biztosítása érdekében alkalmazott munkavállalók nem képezik jelentős részét az érintett tagállamban a határozott időre alkalmazott munkavállalóknak, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata, az ilyen szűk munkavállalói kategória számára biztosított védelem csökkentése önmagában nem elegendő ahhoz, hogy a határozott idejű

40 – Lásd különösen a fent hivatkozott Vassilakis és társai ügyben hozott végzés 134. pontját, valamint a fent hivatkozott Marrosu és Sardino ügyben hozott ítélet 54. pontját és a C-553/07. sz. Rijkeboer-ügyben 2009. május 7-én hozott ítélet (az EBHT 2009., I-3889. o.) 30. pontját.

41 – Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem III. pontja, pontosítani kell, hogy a latin *reformatio in peius* kifejezés az eredeti szövegben dőlt betűvel van szedve.

42 – Ebben az értelemben lásd a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 138. pontját.

43 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 140. pontja.

44 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 142. pontja.

munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalóknak a nemzeti jogrend által nyújtott védelem szintjét összességében befolyásolja.

53. Ezenkívül megállapítom, hogy az új szöveg fenntartja egyrészt azt a követelményt, hogy a határozott idejű szerződés alkalmazásának indokát fel kell tüntetni, utalva a műszaki, termelési, szervezeti vagy a munkavállalók helyettesítésével összefüggő konkrét okokra, másrészt pedig az ehhez a követelményhez kapcsolt szankciót, azaz az időszak kikötésének semmisségét. A benyújtott iratokban foglalt információkra tekintettel fel lehet tenni a kérdést, hogy – amint azt a Poste Italiane állítja – a bevezetett módosítások ellensúlyozhatók-e más biztosítékokkal, ami a határozott idejű szerződés megkötésének indokait illeti, hogy a védelem szintje – általánosan épp úgy, mint különösen – a korábbival összehasonlítható vagy annál kedvezőbb legyen.

54. Amint azt a Bíróság kimondta, megállapítandó, hogy egy nemzeti szabályozás által bevezetett módosítások nem tűnnek a munkavállalók számára nyújtott védelem általános szintje csökkentésének, amennyiben ellensúlyozhatók egyéb, az egymást követő, határozott idejű munkaszerződések alkalmazásából származó visszaélések megakadályozására szolgáló intézkedések elfogadásával,[45] és ezt a példát kiegészíteném azokkal az intézkedésekkel, melyek a határozott idejű munkaszerződést kötő munkavállalókkal szemben gyakorolt hátrányos megkülönböztetés tilalmára irányulnak.

45 – Lásd a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 146. pontját.

55. A fent említett körülmények között a munkavállalóknak nyújtott védelem általános szintje csökkentésének tilalma nem akadályozza azt, hogy egy munkavállaló vagy munkavállalói kör a keretmegállapodás átültetését követően kedvezőtlenebb helyzetbe kerüljön.

56. Bárhogyan is, annak értékelése, hogy fennáll-e a munkavállalóknak nyújtott védelem általános szintjének a keretmegállapodás 8. szakaszában tiltott csökkentése, különösen pedig a szóban forgó belső jog módosítása tényleges következményének értékelése a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hiszen egyedül ő rendelkezik megfelelő ismeretekkel a határozott idejű szerződésekre alkalmazandó nemzeti jogi rendszer fejlődéséről.

57. Végső soron úgy tűnik számomra, hogy az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló, az 1999/70 irányelv és a keretmegállapodás átültetését célzó nemzeti szabályozás által bevezetett módosítások nem tekinthetők a határozott időre alkalmazott munkavállalóknak nyújtott védelem általános szintjének a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának értelmében vett csökkentésének, amennyiben e módosítások a határozott idejű munkaszerződést kötő munkavállalók szűk körére vonatkoznak, vagy kiegyenlíthetők egyéb, az ilyen

szerződéseket kötő munkavállalók védelmére vonatkozó intézkedésekkel, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

D – *A „csökkentés tilalmáról" szóló kikötés értelmezéséből eredő következményekről*

58. Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy az uniós jog alapján köteles-e eltekinteni egy olyan nemzeti szabályozás alkalmazásától, mint amely az alapeljárás tárgyát képezi, amely nem felel meg ennek a jognak. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy abban az esetben, ha a 368/2001 törvényerejű rendelet 1. és 11. cikkei ellentétesek a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontjával, ezek helyett azokat a rendelkezéseket kell-e alkalmaznia, amelyek e szöveg hatálybalépését megelőzően voltak hatályban, azaz a 230/1962 törvény 1. cikke (2) bekezdésének b) pontját.

59. Meg kell állapítani, hogy a Bíróság egy hasonló kérdésre már válasszal szolgált a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítéletben, és a kérdés megválaszolása szempontjából további hasznos információk találhatók az Adeneler és társai, valamint az Impact-ügyben hozott ítéletekben, továbbá a Vassilakis és társai ügyben hozott végzésben, [46] ahogy erre a Koukou-ügyben egyidejűleg hozott végzés is utalt. [47]

60. A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy az irányelvek vertikális közvetlen hatályára [48] vonatkozó ítélkezési gyakorlata kiterjed azokra a megállapodásokra is, melyeket a határozott idejű szerződésekre vonatkozó keretmegállapodáshoz hasonlóan a szociális partnerek közösségi szinten tárgyaltak és a Tanács irányelvével hajtottak végre, amelynek így szerves részét képezik az EK 139. cikk (1) és (2) bekezdése alapján. [49]

61. A Bíróság azt is megállapította továbbá, hogy a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának tárgyára és korlátozott hatályára figyelemmel, valamint tekintettel annak megfogalmazására, a magánszemélyek a rendelkezésben előírt tilalomból nem tudnak olyan jogot levezetni, amelynek tartalma kellően egyértelmű, pontos és feltétlen. [50]

46 – A fent hivatkozott Adeneler és társai ügyben hozott ítélet 108–124. pontja, valamint a C-268/06. sz. Impact-ügyben 2008. április 15-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-2483. o.) 69–80. pontja; a fent hivatkozott Vassilakis és társai ügyben hozott végzés 56–72. pontja.

47 – A fent hivatkozott végzés 125. és azt követő pontjai.

48 – Lásd a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 193. és azt követő pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

49 – Lásd a fent hivatkozott Impact-ügyben hozott ítélet 58. pontját, amely kizárja az említett keretmegállapodás 5. szakasza 1. pontjának közvetlen hatályát, de a 4. szakasz 1. pontjának közvetlen hatályát elismeri.

50 – Lásd a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 208–211. pontját. Kokott főtanácsnok arra is következtetett, hogy a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontja nem alkalmazható közvetlenül a „homályos jogi kifejezések használata" miatt, és mindenekelőtt amiatt, hogy „a rendelkezésnek nem célja, hogy az érintett számára érdekeit védő, kikényszeríthető jogokat biztosítson" (az erre az ügyre vonatkozó indítvány 125–127. pontja).

62. Ahogy azt már megállapítottam, a védelem szintjének egy munkavállalót érintő esetleges csökkentése nem szükségszerűen foglalja magában a védelem általános szintjének a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontja szerinti csökkentését. Más kifejezésekkel élve, nincs kizárva, hogy egy egyén helyzete a korábbi jogi rendszerbeli helyzetéhez képest kevésbé kedvezőnek bizonyuljon, miközben az új nemzeti norma egyébként a keretmegállapodással nem ellentétes.

63. A Bíróság az eddigiek alapján arra a következtetésre jutott, hogy az említett szakasz nem felel meg a közvetlen hatály kifejtéséhez szükséges feltételeknek, [51] amely az adott ügyben vertikális volt, [52] míg a jelen ügyben horizontális közvetlen hatályt fejthetne ki, amely lehetőséget a Bíróság eddig mindig elutasította. [53]

64. Pontosítani kell, hogy a Poste Italiane magánjogi vagy közjogi intézményi minőségét a felek erősen vitatták, az iratok azonban nem tartalmaznak megfelelő információkat ahhoz, hogy ebben a kérdésben egyértelműen állást lehessen foglalni. Mindent egybevetve számomra nem tűnik szükségesnek ezen minőség egyértelmű meghatározása, mivel a Bíróság még a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának vertikális közvetlen hatályát sem ismerte el.

65. A Bíróság a továbbiakban arra utalt, hogy „[i]lyen körülmények között a nemzeti bíróságok kötelesek a nemzeti jog rendelkezéseit a lehető legteljesebb mértékig úgy értelmezni, hogy azokat a keretmegállapodás céljával összhangban alkalmazhassák”, [54] és különösen olyan értelmezést adni, amely összhangban van az említett keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontjával. [55]

66. A felek eltérően elemezték ennek az ítéletnek a konkrét következményeit. F. Sorge azt a következtetést vonta le, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak a 230/1962 törvény rendelkezéseivel kell felváltania a 368/2001 törvényerejű rendelet rendelkezéseit, melyeket ő a keretmegállapodással ellentétesnek tart, különös tekintettel a Corte costituzionale és a Corte suprema di cassazione által hozott határozatokra. Ezzel ellenkezőleg a Poste Italiane, aki úgy véli, hogy ezek a határozatok a vitatott normák és a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának összhangját állapítják meg,

51 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 208–211. pontja.

52 – A különböző alapeljárások felei a munkavállalók és az őket alkalmazó önkormányzatok voltak.

53 – Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egy irányelvre magánszeméllyel szemben akkor sem lehet hivatkozni, ha állammal szemben – bármely minőségben járjon is el, például munkáltatóként vagy hatóságként – igen. Lásd különösen a 152/84. sz. Marshall-ügyben 1986. február 26-án hozott ítélet (EBHT 1986., 723. o.) 48. és 49. pontját; a C-91/92. sz. Faccini Dori-ügyben 1994. július 14-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-3325. o.) 24. és 25. pontját; a C-397/01–C-403/01. sz., Pfeiffer és társai egyesített ügyekben 2004. október 5-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-8835. o.) 109. pontját; a C-356/05. sz. Farrell-ügyben 2007. április 19-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-3067. o.) 40. pontját és a C-555/07. sz. Kücükdeveci-ügyben 2010. január 19-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-365. o.) 46. pontját.

54 – Mivel az 1999/70 irányelv részét képező keretmegállapodás jogi természete egyezik az irányelvével, az említett megállapodás célját a tagállamoknak az EK 249. cikk harmadik bekezdése alapján teljes mértékben tiszteletben kell tartaniuk.

55 – A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 212. és 213. pontja, valamint Kokott főtanácsnok ebben az ügyben ismertetett indítványának 122–128. pontja.

azon a véleményen volt, hogy a Tribunale di Trani semmi esetre sem tekinthet el a vitatott normáktól. Az Olasz Köztársaság, amely ezt a kérdést csak másodlagosan érintette, előadta, hogy a nemzeti bíróságnak különböző eszközök álltak rendelkezésére a 368/2001 rendelet olyan értelmezéséhez, hogy az összhangban álljon a keretmegállapodás által előírt védelmi szinttel. A maga részéről a holland kormány úgy vélte, hogy az összhangban álló értelmezés nem ösztönözheti a nemzeti bíróságot arra, hogy a szóban forgó rendelkezéseket ne alkalmazza, mivel az a csökkentés tilalmáról szóló kikötés közvetlen hatályát eredményezné, amelyet elutasítottak. A Bizottság nem fejtette ki álláspontját ebben a kérdésben.

67. A fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet a keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontjával kapcsolatban analógia útján iránymutatást ad a kérdést előterjesztő bíróságnak mind a jogi alapról (197. és 198. pont), mind az összhangban álló értelmezési kötelezettség korlátairól (200–202. pont). A Bíróság különösen arra emlékeztet, hogy a nemzeti bíróságoknak – ugyanazon a jogcímen, mint minden tagállami szervnek – hatáskörük keretei között meg kell tenniük mindent annak érdekében, hogy biztosítsák a szóban forgó irányelv teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak. [56] Ugyanakkor e feladat teljesítése nem vezethet oda, hogy a nemzeti bíróság meghaladja jogköreit, és különösen, hogy a nemzeti jogot *contra legem* értelmezze, mivel kizárólag a jogalkotó jogkörébe tartozik, hogy azt módosítsa.

68. Szükségesnek tűnik hozzátenni, hogy álláspontom szerint az összhangban álló értelmezés kötelezettsége semmiképpen sem vezethet olyan nemzeti szabályok alkalmazhatóvá tételéhez, melyek – úgy tárgyi hatályukat, mint időbeli hatályukat tekintve – alakilag érvénytelenek, és nem irányadók. Az alkalmazandó nemzeti norma értelmezésének szükségszerűen összhangban kell állnia az 1999/70 irányelvvel és a keretmegállapodással, valamint általában az uniós joggal. Ugyan az uniós jog elsőbbsége eredményezheti valamely nemzeti norma alkalmazásának mellőzését, ez a jog nem biztosíthat alaki érvényességet vagy nyújthat alkalmazhatóságot egy tagállami jogrendszer részét képező normának. Hangsúlyozom, hogy az uniós jog nem „támaszthat fel poraiból" egy olyan belső normát, amely – mint a 230/1962 törvény hatályon kívül helyezett rendelkezései – immár nem hatályos, és időbeli hatályánál fogva, eziránytú különös rendelkezések hiányában, egy jogvitában nem alkalmazható.

69. Pontosítom, hogy különbséget kell tenni a fentiek szerint megfogalmazott követelmény és azon követelmény között, mely szerint az összhangban álló értelmezésnek a belső jog minden olyan rendelkezésére vonatkoznia

56 – Legutóbb a fent hivatkozott Kücükdeveci-ügyben hozott ítélet emlékeztetett ezekre az elvekre (lásd a 48. pontot).

kell, amelyet akár az érintett irányelv előtt, akár azt követően fogadtak el. [57] Emlékeztetek továbbá arra, hogy amint azt a Bíróság megállapította, ha a nemzeti jog az általa elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával bizonyos esetekben lehetővé teszi a belső jog valamely rendelkezésének oly módon való értelmezését, hogy ezzel elkerülje a nemzeti jog más normájával való összeütközését, illetve e rendelkezés hatályát csökkentve azt csak olyan mértékben alkalmazza, hogy az említett normával összeférhető legyen, akkor a nemzeti bíróság az irányelvben előírt eredmény eléréséhez is köteles ugyanezeket a módszereket alkalmazni. [58]

70. Ki kell emelni továbbá, hogy az így értelmezett, összhangban álló értelmezési kötelezettség *de facto* nem jár azzal a következménnyel, hogy vertikális vagy horizontális közvetlen hatállyal ruházza fel a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontját, amint attól a holland kormány tart. Úgy vélem, hogy nem szabad összetéveszteni egyrészt a közvetlen hatályt, amellyel egy ilyen rendelkezés magánszemélyek tekintetében rendelkezhet, másrészt pedig azt a hatást, amelyet a tagállamok jogalkotási és igazságszolgáltatási [59] tevékenységére gyakorol.

71. Következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ kell adni, egyrészt, hogy valamely magánszemély kizárólag abban az esetben hivatkozhat a keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjának közvetlen végrehajtására annak céljából, hogy a 368/2001 törvényerejű rendelet 1. cikke rendelkezéseinek alkalmazását a hatályon kívül helyezett 230/1962 törvény 1. cikke (2) bekezdése b) pontjának rendelkezései javára mellőzzék; ha a vitatott rendelkezéseket a kérdést előterjesztő bíróság az uniós joggal ellentétesnek találja, e bíróságnak az alkalmazandó belső jogi normákat oly módon kell értelmeznie, amely – amennyire lehetséges és anélkül, hogy az említett bíróság a hatáskörét túllépné – egyaránt lehetővé teszi az említett szakasz szövegének és céljának tiszteletben tartását.

57 – Lásd a fent hivatkozott Angelidaki és társai ügyben hozott ítélet 197. pontját. Úgy gondolom, hogy ez a megfontolás csak a belső jogrendben tényleges normatív értékkel bíró rendelkezésekre alkalmazható, és nem a hatályon kívül helyezett rendelkezésekre, melyek ténylegesen már csak a nemzeti jogtörténet részeként léteznek.

58 – Lásd a fent hivatkozott Pfeiffer és társai ügyben hozott ítélet 116. pontját.

59 – E tekintetben hangsúlyozom, hogy a keretmegállapodás nemcsak az egyének, hanem a szociális partnerek vonatkozásában is képezheti jogvita tárgyát ágazati vagy akár nemzeti szinten, és hogy úgy tűnik, ezen a szinten inkább a törvényi rendelkezéseknek és kollektív szerződéseknek az említett keretmegállapodás 8. szakasza 3. pontjával összhangban való értelmezésének az elve releváns, mint az egyéni munkaszerződések kikötései érvényességének értékelésére vonatkozó elv.

V – Végkövetkeztetések

72. A fentiekre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszoljon a Tribunale di Trani (Olaszország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre:

„1) A határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött, 1999. március 18-i keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes egy, a 2001. szeptember 6-i 368. sz. törvényerejű rendelet 1. és 11. cikkében foglalthoz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely az olyan korábbi belső jogi szabálytól eltérően – mint a határozott idejű munkaszerződésekről szóló, 1962. április 18-i 230. sz. törvény 1. cikke (2) bekezdésének b) pontja – többé nem írja elő a munkáltató számára azon kötelezettséget, hogy munkahelyük megtartására jogosult távollévő munkavállalók helyettesítése céljából kötött határozott időre szóló munkaszerződésekben feltüntesse e munkavállalók nevét és a helyettesítés okát, amennyiben ezek a módosítások a határozott idejű munkaszerződést kötő munkavállalók szűk körére vonatkoznak, vagy kiegyenlíthetők egyéb, a határozott idejű szerződéseket kötő munkavállalók védelmére vonatkozó intézkedésekkel, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

2) A határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött, 1999. március 18-i keretmegállapodás 8. szakaszának 3. pontja nem felel meg a közvetlen hatály kifejtéséhez szükséges feltételeknek. Abban az esetben, ha a nemzeti szabályozásnak a 2001. szeptember 6-i 368. sz. törvényerejű rendelet 1. cikke által bevezetetthez hasonló módosítása az említett szakasszal ellentétesnek bizonyulna, a kérdést előterjesztő bíróság nem mellőzheti a releváns belső jogi szabályokat, hanem az a feladata, hogy ezeket a rendelkezéseket – amennyire lehetséges – az uniós joggal, különösen a határozott ideig tartó munkaviszonyról szóló keretmegállapodással összhangban értelmezze.”